

Marie Curie

(1867-1934)

Marie Curie var den första kvinnan som fick nobelpriset och en av få som tilldelats nobelpriset två gånger. Hon växte upp i Polen under fattiga förhållanden, flyttade till Paris för att kunna fortsätta studera och blev en pionjär inom forskningen kring radioaktivitet, ett begrepp som hon införde.

År 1903 fick hon nobelpriset i fysik tillsammans med två andra forskare, en av dem hennes man Pierre, och 1911 fick hon nobelpriset i kemi. Det andra priset höll på att dras tillbaka på grund av skandalkriverier om att hon hade en kärleksaffär med en gift man.

Hon svarade argt:

”Jag har tilldelats priset för upptäckten av radium och polonium och jag har för avsikt att resa till Sverige för att ta emot det. Jag menar att det inte finns något samband mellan min vetenskapliga gärning och mina privata angelägenheter.”

Marie Curie dog 1934, antagligen till följd av den strålning hon utsattes för under sitt arbete.

Marie var mamma till två döttrar.

Mary Wollstonecraft

(1759 – 1797)

Mary Wollstonecraft var en feministisk filosof och författare på 1700-talet i England. Hon är mest känd för sin text *Till försvar för kvinnans rättigheter*, där hon säger att kvinnor inte alls är underlägsna män av naturen – det bara verkar så för att de inte har fått någon utbildning.

***”Jag vill inte att kvinnor ska ha makt över män,
men över sig själva ”,***

är ett känt citat av henne.

Kvinnor skulle utbildas så att de kunde bidra till samhället, tyckte Mary. Men istället fick unga kvinnor lära sig att bry sig alldeles för mycket om skönhet, ”smycka sitt fängelse”, som Mary sa.

Hon startade själv en skola för flickor.

Mary blev också författare. Det var ovanligt på 1700-talet, men hon ville bli ”den första av ett nytt släkte”, som hon skrev.

Hon var ovanlig i sitt privatliv också.

Sitt första barn fick hon när hon levde tillsammans med en man utan att vara gift, något som var mycket skamligt då och hon låtsades vara gift för att dölja det. När hon blev gravid med en ny man valde hon att gifta sig med honom, men de bosatte sig i husen intill varandra för att få behålla sin självständighet.

Mary dog i blodförgiftning efter förlossningen. Då var hon 38 år.

Masih Alinejad

(Född 1976)

Masih är en iransk journalist. En dag lade hon upp en bild av sig själv på nätet där hon kör bil utan slöja. I Iran måste alla kvinnor enligt lag bära en slöja som täcker håret och axlarna, hijab. Bara händerna och ansiktet får synas.

Till bilden skrev hon: "Det här är min lilla smygfrihet, hur är din lilla smygfrihet?".

Detta fick massor av iranska kvinnor att skicka henne bilder på sig själva utan slöja och Masih startade Facebooksidan "My Stealthy Freedom", som betyder ungefär "min frihet i smyg".

Där har sedan tusentals iranska kvinnor lagt upp bilder i protest.

Masih flydde för några år sedan till London och har utsatts för smutskastning av den iranska regimen. Hennes svar blev ett youtube-klipp, där hon, utan slöja i Londons T-bana, sjunger en känd Iransk sång om frihet.

"De vill sätta press på mig för att få mig att tystna. Men så tänker jag på kvinnorna i Iran, det här är deras sätt att bli hörda och det får mig att fortsätta."

Masih är mamma till ett barn.

Miep Gies

(1909 - 2010)

Miep Gies hjälpte till att gömma den judiska flickan Anne Frank och hennes familj under den tyska ockupationen av Nederländerna. Varje vecka under två års tid kom hon med mat, böcker och kläder till den hemliga lägenheten i Amsterdam, där de gömde sig.

När nazisterna grep hela familjen, hittade Miep Annes dagbok och gömde den. Tanken var att ge den tillbaka efter kriget, men Anne dog i koncentrationslägret Bergen-Belsen, 15 år gammal, två veckor innan lägret befriades.

Miep, som själv inte var jude, utsatte sig för livsfara genom att hjälpa judiska familjer, men hon ville inte kallas hjälte.

”Jag vill inte att unga människor ska växa upp och tro att man måste vara en hjälte för att göra sina skyldigheter som människa. Jag är rädd att ingen då skulle hjälpa andra, för vem är egentligen en hjälte? Jag var bara en vanlig hemmafru och sekreterare.”

Miep Gies blev 100 år gammal. Anne Franks dagbok är världsberömd.

Miep var också mamma till en son.

Mina Dennert

Född 1975

Mina Dennert är adoptivbarn, född i Iran och kom till Sverige som ettåring. När hon skulle börja åttan fick hon höra att hon inte var svensk. Hennes pojkvän gjorde slut, och på en fest då hon druckit för mycket och somnat fick hon håret avklippt och kroppen nerklottrad med hakkors och nazistiska slagord.

”Jag fattade ingenting. Skulle inte jag vara svensk? Jag är ju det svenskaste som finns! Om jag inte var svensk – vad var jag då?”

När Mina såg främlingsfientliga och rasistiska sidor på Facebook fick hon en idé: Att nattvandera på nätet, ungefär som morsor på stan. Det ledde till att **#jagärhär** grundades hösten 2016. Det började som en liten Facebook-grupp som på ett år vuxit till att engagera 76 000 människor.

De som ingår i gruppen markerar sin närvaro på nätet när det handlar om hat, rasism och fake news. De är som en internetarmé som ska göra nätet till ett vänligare ställe.

Nu lanseras FB-gruppen även utomlands, och medlemmarna har skrivit en bok om vardagshjältar i Sverige. Den heter Mod.

”Jag ser mig lite som Zorro faktiskt. Just när människor behöver det som mest, kommer han med hoppet.”

Murasaki Shikibu

Ca 973 – ca 1014

Murasaki var en japansk poet, författare och hovdam. Hon tjänade som hovdam åt den japanska kejsarinnan. Murasakis mamma dog tidigt och hon uppfostrades av sin far. Han gav henne samma utbildning som en pojke och hon fick till och med lära sig kinesiska, hovets språk. Självt har hon beskrivit i sin dagbok hur hon stod utanför dörren och lyssnade när brodern fick lektioner.

Murasaki skrev bland annat Berättelsen om Genji, som brukar kallas världens första roman. Hennes riktiga namn är inte känt – Murakami betyder viol och är ett smeknamn efter en av karaktärerna i Genji.

När Berättelsen om Genji fyllde tusen år 2008 hyllade hela Japan Murasaki med musikfestivaler, parader, poesiuppläsningar och visning av frisyrer som var moderna på hennes tid.

Murasaki skrev sin roman vid en tid då skönlitteratur (i fabelns form) viftades bort som hjärngodis för kvinnor. Hennes eget geni anses ligga i förmågan att utforska karaktärernas inre liv.

Murasaki skrev även dikter. Här är en:

***Was that really you?
The one I chanced upon,
As the moon did take its leave
In the smallest hours
of the night?***

Murasaki var mamma till en dotter.

Olympe de Gouges

(1748 – 1793)

Olympe de Gouges var en fransk pjäsförfattare och politisk aktivist. Hon stödde den franska revolutionen 1789, men hon blev besviken när hon upptäckte att de mänskliga rättigheterna inte gällde båda könen.

Det fick henne att säga de berömda orden:

***"En kvinna har rätt att bestiga schavotten.
Hon måste få samma rätt att bestiga talarstolen."***

Som en protest skrev hon "Deklarationen om kvinnans rättigheter", där hon krävde att kvinnans rättigheter och skyldigheter skulle vara desamma som mannens. Kvinnor skulle ha rätt att ha samma yrken som män, t ex bli advokater och ambassadörer. Hon propagerade också för jämställdhet inom äktenskapet. Och hon engagerade sig i andra frågor som hon tyckte var orättvisa, som slaveriet och utomäktenskapliga barns rättigheter.

Hon var också emot dödsstraff.

När den franska revolutionen urartade och gick över i jakobinernas skräckvälde, blev hon mer och mer kritisk i sina protester mot avrättningarna. Det ledde till att hon blev häktad, dömd och avrättad med giljotin.

Olympe de Gouge var mor till en son.

Pussy Riot

(Startades 2011)

Pussy Riot är en feministisk rysk punkgrupp och ett konstnärskollektiv. Från början var de elva tjejer i åldern 20 – 33 år, som ordnade spontana konserter på olika ställen i Moskva. I sin musik tar de upp frågor som jämställdhet mellan könen och yttrandefrihet, och de kritiserar ofta Rysslands president Putin.

De uppträder i färgglada stickade luvor, balaklavor, och brukar ofta klara sig undan polisen, men 2012 åkte de fast. Tre av medlemmarna dömdes till fängelse i två år för att de utan lov hade spelat framför altaret i Frälsarkatedralen, den största kyrkan i Moskva. De framförde sin punkbön "Jungfru Maria, Guds Moder – fräls oss från Putin."

I en intervju sa Pussy Riot att de såg rättegången som ett bevis på att de hade lyckats:

"Den viktigaste diktatorn, Putin, är väldigt rädd för människor. Mer specifikt, han är rädd för Pussy Riot. Rädd för en bunt unga, positiva, optimistiska kvinnor som är orädda för att säga det de tycker."

Rosa Parks

(1913 - 2005)

Rosa Parks blev känd för att hon vägrade resa på sig och lämna sin plats i bussen till en vit man.

Hon växte upp i Alabama i amerikanska södern hos sina morföräldrar som varit slavar och hon blev tidigt medveten om rasismen. När hon var på väg hem från jobbet en torsdagskväll i december 1955, blev hon tillsagd av busschauffören att lämna sin plats till en vit man.

Lagen i Alabama föreskrev att de svarta skulle sitta längst bak i bussen, och om det var fullt i bussen skulle de lämna sina platser åt de vita passagerarna.

Rosa svarade:

“I’m not moving. You can arrest me if you need.”

Hon greps av polis, dömdes till böter och förlorade sitt jobb som sömmerska.

Men händelsen ledde till att svarta människor bojkottade bussbolaget. I 381 dagar vägrade de åka med bussarna. Sedan beslöt Högsta domstolen att det stred mot den amerikanska konstitutionen att skilja ut svarta och vita passagerare.

Rosas protest blev startskottet till den amerikanska medborgarrättsrörelsen.

Hon fick inga egna barn.

Silvana Imam

(Född 1986)

”A mamma jag ska bli legend här innan jag dör”, rappar Silvana i låten ”10 000”.

Silvana är en svensk rappare som debuterade 2013. Hennes mamma är språkvetare från Litauen, hennes pappa är jurist och journalist från Syrien.

Hon har kallats feministhjärte, antirasistiskt föredöme och HBTQ-aktivist. Hon har fört in ämnen som tidigare saknats i svensk rap.

Hon har rappat om sin kärlek till en annan kvinna, vävt in textrader på arabiska och berört rasism och feminism på ett sätt som känts nytt och modernt. Men Silvana vill inte vara någon superhjärte.

Och inte ständigt kallas arg. – Varför är du så arg? Det har jag fått höra sen jag var liten. När vi kvinnor kallas arga så försvinner innebörden i det vi säger. Vi reduceras till att bara vara just arga, har hon sagt.

”Jag ville visa att jag är lika komplex och mångfacetterad som andra. Jag är revolutionär. Men jag vill också ha kul. Det ena utesluter inte det andra.”

Sophie Sager

1825 – 1902

Sophie Sager brukar räknas som en av Sveriges första feminister. Hon föddes i Småland och kom till Stockholm som 23-åring för att utbilda sig till sömmerska.

När hon blev utsatt för våldtäktsförsök och misshandel av sin hyresvärd, polisanmälde hon händelsen. Det blev rättegång. Sophie Sager försvarade sig själv. Hon kallades sinnessjuk, men mannen dömdes till slut som skyldig till vårdtäktsförsök. Det var första gången våldtäktsfrågan diskuterades offentligt i Sverige. Efter rättegången började Sophie Sager föreläsa om kvinnors frigörelse. Hon skrev flera böcker, men blev förlöjligad i tidningarna.

Med tiden emigrerade hon till USA och gick med i den amerikanska kvinnorörelsen.

"Jag är den första kvinna, som i Sverige offentligen står upp för emancipationen, vilken än ej kunna vara så utbredd, som den i framtiden kommer att bli."